דרשוני כרך א — אחרי עשרים וארבע שנים

אחרי עשרים וארבע שנים

רבקה לוביץ

מה היה בסופם של רבי עקיבא ואשתו, היא בתו של כלבא שבוע שנתקדשה לו בצנעא ושילחתו ללמוד תורה עשרים וארבע שנים?

בבית המדרש של ברוריה יש שאמרו שעלתה בידם ויש שאמרו שלא עלתה בידם שעלתה בידם, שמשחזר היו יושבים שניהם בימים, ומספרים זה לזו וזו לזה על כל אותן שנים שהייתה היא בבית והוא בבית המדרש, ובלילות היה מלמדה מתורתו. שלא עלתה בידם, שנצטערה על כל אותן שנים שלא נתעברה ולא ילדה, והייתה יושבת ובוכה על כל אותן התינוקות שיכולין היו להיוולד, עד שנתייבשה דמעתה והייתה שואלת נפשה למות. לשווא היה מפייסה ואומר לה 'הלוא אנוכי טוב לך מעשרה בנים'.

נוסח אחר: שעלתה בידם, שכשחזר רבי עקיבא מבית המדרש לאחר עשרים וארבע שנים, שלח את אשתו אף היא ללמוד תורה בבית המדרש לנשים. ומשחזרה היא לעת זקנה, היו יושבים יחדיו ומתבשמים זה מתורתה של זו, וזו מתורתו של זה. ואף תלמידים ותלמידות היו להם לרוב. ויש אומרות, שכך עשו אך לא עלתה בידם.

וסיגל אמרה לא כך היו הדברים. אלא משחזר רבי עקיבא אחרי עשרים וארבע שנים עם עשרים וארבעה אלף תלמידים, ביקש לבוא אל ביתו, עמד על סף הדלת ולא יכול היה לבוא לביתו. אמרה לו אשתו: אין דלת ביתך פתוחה בפניך, חזור למקום שממנו באת.

מדרש זה פורסם לראשונה בתוך: רבקה לוביץ, 'ותלך לדרוש – מדרש נשי יוצר', טובה כהן (עורכת), האשה ביהדות: סדרת דיונים, 11 (תשס"ג), עמ' 30.

מה היה בסופם – על פי בבלי, כתובות סב, ע"ב – סג, ע"א: 'ר"ע רעיא דבן כלבא שבוע הוה, חזיתיה ברתיה דהוה צניע ומעלי, אמרה ליה: אי מקדשנא לך אזלת לבי רב? אמר לה: אין. איקדשא ליה בצינעה ושדרתיה. שמע אבוה אפקה מביתיה, אדרה הנאה מנכסיה. אזיל יתיב תרי סרי שנין בבי רב. כי אתא, אייתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי. שמעיה להההוא סבא דקאמר לה: עד כמה קא מדברת אלמנות חיים? אמרה ליה: אי לדידי ציית, יתיב תרי סרי שני אחריני. אמר: ברשות קא עבידנא, הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני בבי רב. כי אתא, אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי. שמעה דביתהו הות קא נפקא לאפיה, אמרו לה שיבבתא: שאילי מאני לבוש ואיכסאי, אמרה להו: 'יודע צדיק נפש בהמתו' (משלי יב, י). כי מטיא לגביה, נפלה על אפה קא מנשקא ליה לכרעיה, הוו קא מדחפי לה שמעיה, אמר להו: שבקוה, שלי ושלכם שלה הוא'. שמע אבוה דאתא גברא רבה למתא, אמר: איזיל לגביה, אפשר דמפר נדראי. אתא לגביה, א"ל:

אדעתא דגברא רבה מי נדרת? א"ל: אפילו פרק אחד ואפי' הלכה אחת. אמר ליה: אנא הוא, נפל על אפיה ונשקיה על כרעיה, ויהיב ליה פלגא ממוניה'.

תרגום: ר' עקיבא היה רועה של בן כלבא שבוע. ראתה אותו בתו שהיה צנוע ומעולה, אמרה לו: אם מתקדשת אני לך, הולך אתה לבית המדרש? אמר לה, הן. התקדשה לו בצנעה ושילחה אותו. שמע אביה, הוציא אותה מביתו והדירה הנאה מנכסיו. הלך [ר' עקיבא] ישב שתים-עשרה שנה בבית המדרש. כשבא הביא עמו שנים-עשר אלפי תלמידים. שמע [ר' עקיבא] זקן אחד שאומר לה: עד כמה את מתהלכת אלמנות חיים? אמרה לו, אם הוא מציית לי, יישב שתים-עשרה שנים אחרות. אמר [ר' עקיבא], ברשות אני עושה חזר הלך וישב שתים-עשרה שנים אחרות בבית המדרש. כשבא הביא עמו עשרים וארבעה אלפי תלמידים. שמעה אשתו, הייתה יוצאת לקראתו. אמרו לה השכנות: שאלי כלים, לבשי והתכסי. אמרה להם 'יודע צדיק נפש בהמתו' (משלי יב, י).כשהגיעה אצלו, נפלה על פניה והיתה מנשקת לו רגלו, היו דוחפים אותה תלמידיו. אמר להם, עזבוה, שלי ושלכם שלה הוא. שמע אביה שבא אדם גדול למקום, אמר אלך אצלו, אפשר יפר נדרי. בא אצלו. אמר לו [ר' עקיבא]: על דעת שהוא אדם גדול האם נדרת? אמר לו [האב]: אפילו פרק אחד ואפילו הלכה אחת. אמר לו: אני הוא. נפל על פניו ונשקו ברגלו ונתן לו מחצית ממונו.

הלוא אנוכי טוב לך – שמואל א' א, ח.